

Editörler
Sıtkı Karadeniz
Nazmi Çiçek

MÜLTECİLİK ve VATANDAŞLIK

Göç Çağında Aidiyet, Haklar ve Gelecek Sorunu

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları

MÜLTECİLİK VE VATANDAŞLIK
Göç Çağında Aidiyet, Haklar ve Gelecek Sorunu

Editörler
Sıtkı Karadeniz
Nazmi Çiçek

ISBN
978-605-4202-81-2

e-ISBN
978-605-4202-82-9

Kapak Tasarım
Melik Yalçın

Matbaa Sertifika No: 44676
Birinci Baskı
2021
Mardin

Baskı-Cilt
Mardin Sesi Gazetecilik Matbaacılık
Yayıncılık Amb. Dağ. San. ve Tic. Ltd. Şti

Copyright© Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları
Mardin Artuklu Üniversitesi, Artuklu Yerleşkesi,
Diyarbakır Yolu Artuklu / Mardin
• Tel : +90 482 2134002
• Fax : +90 482 2134004
• web : www.artuklu.edu.tr

MÜLTECİLİK ve VATANDAŞLIK

Göç Çağında Aidiyet, Haklar ve Gelecek Sorunu

Editörler

Sıtkı Karadeniz

Nazmi Çiçek

İÇİNDEKİLER

Giriş: Mülteciler, Vatandaşlık, Dışlanma <i>Ömer Çaha</i>	1
Mültecinin Özneleşme Talebi: Vatandaşlık <i>Nazmi Çiçek, Sttkı Karadeniz</i>	21
Göç ve Uyum İlişkisi Ekseninde Vatandaşlık Tartışmaları <i>Zeynep Hiçdurmaz</i>	49
“Hâlâ Birisiyim Ama Daha Azım”: Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi, Türkiye’de Yaşayan Mülteci Çocuklar ve Vatansızlık Riski <i>Yeşim Mutlu</i>	73
Suriyeli Mültecilerin Yeniden Sosyalleşme Süreçlerinde Vatandaşlığın Rolü <i>Meltem Yıldırım Başoğlu</i>	99
Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyelilerin Türk Vatandaşlığını Kazanması Durumları <i>Ayşenur Aygül</i>	117
Misafir Kavramının Türkiye’deki Suriyeliler Bağlamında Kavramsal İncelemesi <i>Melike Halide Ekinci</i>	133
Mültecilikten Vatandaşlığa Geçişi Gerekçelendirmek: Suriyeli Mültecilerin Vatandaşlık Talepleri <i>Mehmet Fatih Güloğlu, Nazmi Çiçek</i>	161
Türk Vatandaşlığı Almış Suriyeli Üniversite Öğrencileri ve Sosyal Uyum <i>Hakan Gülerce</i>	187
Determinants of The Syrian Refugees' Desire to Gain Turkish Citizenship <i>Musallam Abedtalas, Wissam Aldien Aloklah, Abdalnaser Aljasem Abdulhamid Alawak</i>	217
Yazarlar Hakkında.....	235
Ekler.....	240

ÖNSÖZ

İster sömürülenin, bastırılanın geri dönüşü diyelim; ister elinden alınan hayatının geri alınması talebi diyelim; isterse de zulümden kaçıp bir sığınak bulma çabası diyelim, ortada hiç kimsenin kendisinden kaçamayacağı bir göç realitesi ve “mültecilik” sorunu var. En son söylenecek sözü en başta söyleyelim: Mevcut mültecilerin önemli bir kısmı geldikleri, kaldıkları yerlerde kalmaya devam edecek, ayrıldıkları yerlere geri dönmeyeceklerdir. Yapılacak ilk şey ise, bu gerçeği hesaba katmak ve buna göre siyasalar geliştirmektir. Birlikte bir “toplum” olacaksak, gelecekteki ortak “biz”in yine ortak mutluluğunu temin edecek stratejiler üretmek gerekiyor. Herkesin, bulunduğu konumdan, bu “ortak” geleceğe yönelik bireysel, kurumsal; sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, akademik her ne ise içerisinden üretim gerçekleştirdiği mecra, buradan; mülteci olarak, göçmen olarak, vatandaş olarak pratikler sergilemesi gerekiyor. Bu ise, ikinci bir düzlemi; ortak toplumsal kültüre, herkesin meşru özne olarak katılımını sağlayacak zeminin kurulumunu gerektiriyor. Zira meşru özneliği askıya alınmış mülteci/göçmen, her ne kadar somut varlığıyla bir öznelik icra ediyorsa da, toplumsal kültüre katılımın meşru kanallarının kendisine açık olmayışı, onu “eksik” bir özne haline getiriyor. Ve bu eksikliğin sonraki nesillere tevarüs etmesi ise, kendisinin de dâhil olduğu toplumsallığın bütün yüzeyi için çok daha karmaşık ve sorunlu bir haliyle yüzleşmek zorunda bırakacaktır herkesi. Vatandaşlıkla başlayacak bu kanalları açmak, bu durumda, bir tercihten ziyade zorunluluk olarak kendisini dayatıyor.

Bu derleme, işte böyle bir zorunluluk hissinin etkisinde ortaya çıktı. Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde, 2020 yılında kurulan Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi için hazırladığımız güzergâhın başında vatandaşlık sorunu- na yer vermemiz, bu meselenin kaçınılmazlığı ve aciliyetinden kaynaklanmıştır. Henüz yeni kurulan bir Merkez olarak, “mültecilerin vatandaşlığı sorunu” etrafında kurguladığımız çalışmaya, alanın içinden gelen, meseleyi çeşitli yönleriyle ele alan çok sayıda araştırmacının katılma talebi, bizi heyecanlandırdı ve hareket noktamızın doğruluğu konusunda cesaretlendirdi. Fuat Güllüpnar, Mahmut Kaya, Melike Halide Ekinci, Ayşenur Aygöl, Hakan Gülerce, Zeynep Hiçdurmaz, Yeşim Mutlu, Meltem Yıldırım, Nazmi Çiçek, Musallam Abedtalas, Abdulhamid Alawak, Abdalnaser Aljasem ve Wissam Aldein Alokla'nın tebliğleriyle, Gökçe Ok'un açılış konferansıya, Didem Danış'ın ve isimlerini şu anda sayamayacağımız dinleyicilerin tartışmalara aktif katılımıyla katkıda bulunduğu çalıştay, isabetli bir güzergâh ve başlangıca sahip olduğumuzu gösterdi. Hepsine şükran borçluyuz. Çalıştayın oluşturduğu hava, burada dile getirilen düşüncelerin kalıcılığı gerektirdiği fikrini de beslemiş oldu ve teklifimize, tebliğ sunanların tümüne yakını olumlu cevap verdi. Hem buraya kadar bizimle beraber yürüyen hem de başka yoğunlukları nedeniyle metinlerini tamamlayamayan arkadaşlarımıza sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Çalıştayda yer almadığı halde, bölüm yazma tekliflerimize olumlu cevap verip aramıza katılan Mehmet Fatih Güloğlu ve bizi kırmayarak harika bir giriş bölümü yazan Ömer Çaha olmasa, bu metin gerçekten çok eksik kalacaktı, onlara da çok teşekkür ediyoruz. Bir teşekkürü de kuşkusuz rektörümüz İbrahim Özcoşar'a borçluyuz, Araştırma Merkezi'ni bize emanet ederek ve yaptığımız çalışmalara koşulsuz destek vererek bu çalışmada o da pay sahibidir. Dostlarımızdan Kamuran Gökdağ'a, bu kitabın üzerinde temellendiği çalıştayda ve kitabın

gerek içerik gerekse de biçim olarak olgunlaşmasındaki katkıları ve Adnan Oktay'a, son okumayı yapıp eleştirileriyle metni besleyen dokunuşları için minnettarız. Ve son olarak, mesai arkadaşlarımız, eş ve çocuklarımız, kapak tasarımından dizgi işine kadar çok sayıda kişinin bu kitapta emeği var, onların emekleri bir teşekkürden fazlasını hak ediyor. Kitaptaki kusurlar ise kuşkusuz bizden kaynaklanıyor, onları içtenlikle üstleniyor ve okuyucudan bu konuda yeterince acımasız davranmasını beklediğimizi ifade etmek istiyoruz.

Çalışma, tek bir mültecinin hayatında gönlünce bir farklılık yaratırsa amacına ulaşmış sayılacaktır.

Editörler..
Mardin, 2021